

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 10. novembra 1899.

Politiški oddelek.

Proračun za leto 1900.

V sredo je začasni vodja finančnega ministrstva dr. Kniažiolucki predložil poslanski zbornici proračun za l. 1900, kateremu je dodal običajni ekspozé o gospodarskem položaju države sploh in opecijelno o državnem gospodarstvu.

Za interpretacijo ekspozeja in proračuna je važno posebno to, da je Kniažiolucki govoril povsem kakor mož, ki se zaveda, da je le mimogrede nekaj časa vodja finančnega ministrstva, sicer pa nima nikake odgovornosti, niti za preteklost niti mu je treba skrbeti na prihodnost.

Tudi za prihodnje leto predloženi budget je aktiven. To je uvaževanja vredno dejstvo, dasi znaša za l. 1900 preračunani prebitek le 407.889 kron, torej celih 528,193 kron manj, kakor zadnji proračun. Toda pomen tega izkaza ne tiči toliko v številki sami, kakor v dejstvu, da je sploh bilanca aktivna, da se izkazuje prebitek.

Aktivnost budgeta je toli pomembnejša, ker so državni izdatki od lanskega leta narasli za celih 56 milijonov kron. Od tega prirastka pride na uredbo uradniških plač 17 milijonov kron, na uredbo plač srednješolskih profesorjev 4.9 milijonov kron, na pomnožitev vagonov itd. pri drž. železnicah 1.3 milijonov kron in na večje, vsled novega civilnopravnega reda nastale potrebščine justičnega ministrstva 1.3 milijonov kron.

Proti temu prirastku državnim izdatkom se pač ne da nič ugovarjati, saj so vsi ti novi izdatki nujno potrebni. Vzlic temu pa se za te nove izdatke ni iskalo novega pokritja, in tudi blagajnični preostanki se niso pritegnili, kakor je sicer bilo v navadi, da se je konstruiral aktiv-saldo. Predloženi proračun se bilancira sam in vsled tega je izkazani prebitek posebne važnosti, ker reprezentira dejanski ne umetno narejen prebitek.

Seveda je to bilo mogoče samo vsled tega, ker je prejšnja vlada poskrbela za sredstva, s katerimi se pokrije znatno zvišanje potrebščin. Pokritje se najde v poglavju o indirektnih davkih. Samo novi davek na sladkor bo po tem računu nesel 29.6 milijonov kron.

V obče jako pomnožene državne potrebščine so se dale pokriti samo na ta način, da se je davčni vijak pri starih davkih do skrajnosti pritegnil. Več kakor je za prihodnje leto preliminirano se potom sedanjih davkov že ne da dobiti. To uvideva vsak, kdor ima količkaj vpogleda v gospodarske razmere naše države. Zlasti dohodki iz osebnega davka so tako visoko preliminirani, da višje že skoro ne bo možno iti.

In vender se je bati, da bodo državne potrebščine že v kratkem prav izdatno narasle. kajti vojna uprava zahteva novih milijonov in sicer prav lepo število, namreč 400 milijonov kron. Položaj poostruje še to, da se blagajnični preostanki, ki so znašali koncem 1895. leta okroglih 257 milijonov goldinarjev, skoro izginili oziroma so vezani vsled regulacije valute.

Prebitki iz l. 1897, in 1898. so že davno porabljeni, kajti l. 1898. se je, ker ni bilo možno najeti investicijskega posojila, vzelo iz državnih blagajnic za razne investicije 30 milijonov gold., za podpore po ujmah oškodovanim pa 20 milijonov gold. Od vseh blagajničnih preostankov iz prejšnjih let je danes samo še kacic 40 milijonov gld. na razpolago, katerih poraba pa je že tudi določena, zakaj država potrebuje za podporo po ujmah oškodovanim 10 milijonov, za plačilo zapadlih davčnih menic 10 milijonov in za to, da vzame državne note iz prometa, 20 milijonov.

Državi zmankuje torej denarja in da zamore voditi upravo, je potrebno, da za plačilo izvestnih neizogibnih investicij najame posojilo, ki je za sedaj preračunjeno na 40 milijonov gld. Za to posojilo se izda investicijska renta, ki se bo obrestovala po $3\frac{1}{2}$ odstotkov oziroma, če bi vsled vladajočih denarnih razmer ne bilo možno take rente oddati, po 4 odstotkov.

Iz vsega tega se vidi, da Avstrija ima sicer aktiven budget, da pa za izhajanje potrebuje 40 milijonov več, kakor jih ima na razpolaganje.

Vodja finančnega ministrstva se je v svojem eksponatu držal stroge objektivnosti, a pokazal je vender, da mora vlada na vsak način dobiti novih sredstev. Kaj storiti? Ljudstvo je že sedaj preobremenjeno in le težko diha pod bremenom, katera se mu nalagajo. Skrbeti bo za nove dohodke, a te je možno dobiti le, če se odpro vrata gospodarskemu napredku, ki poveča davčno moč ljudstva. Samo tako, da se pomnoži dohodek ljudstva in poveča ljudsko blagostanje, je upati, da bodo našli državni dohodki v toliki meri, da se bodo tudi pokrivali redno naraščajoči državni izdatki.

Lahkomiselnost.

V četrtek, dne 26. oktobra popoldne, je bil v „Katoliškem domu“ shod „Gospodarske zveze“ na katerem shodu so se kovali visokoletni gospodarski projekti.

Gospod dr. Šusteršič je, kakor nam je sporočil „Slovenec“, razpravljal o ustanovitvi osrednje zadrage, ki bi imela svoje skladišče v Ljubljani ter bi zalagala vse kmetijske zadrage, konsumna društva itd. z vsemi potrebščinami.

Financiranje tega načrta je gospod dr. Šusteršič pojasnil tako-le: „Pri osrednji zadrugi bi bili redni in izredni člani. Redni člani bi bili v prvi vrsti posojilnice. Redni člani bi vplačali glavne deleže, izvenredni člani pa opravični delež, ki bi moral biti nizek, na primer 1 krono, ker je osrednja zadruga namenjena kmetu, ki ne more veliko plačati; opravični delež izstopivši dobi nazaj. Pri vstopu plača izvenredni član pristopnine 1 krono, ki ostane zadrugi. Prvo leto je torej izvenredni član udnine prost. Pričeni z drugim letom prične vplačati udnino, ki bi znašala 1 gld. na leto. Da se ustvari potrebni prometni kapital in se pokrijejo stroški, morala bi imeti pri osrednji zadrugi vsaka posojilnica jedrni glavni delež 500 gld., ki ostane imetje posojilnice, samo obrestovanju se odreče. Na ta način bi v kratkem imeli skupaj okoli 50.000 gld. kapitala. Tisto beračijo, katero ima kmetijska družba, spravimo mi skupaj v 24. urah.“

Ponosne besede! Le škoda, da „Slovenec“ ni tudi povedal, kar je k tem izvajanjem pripomnil č. gospod Hladnik, zakaj potem bi dobila vsa stvar popolnoma drugo lice.

Č. g. Hladnik je namreč pojasnil, da izmed takozvanih katoliških posojilnic sploh nobena nima 500 gld. premoženja, in da torej ne more vzeti glavnega deleža. Na to je dr. Šusteršič odgovoril, da posojilnicam sploh ne bo treba vplačati tega deleža, da bodo le po 500 gld. dolga naredile pri „Ljudski posojilnici“, in s tem denarjem se napravi osrednja zadruga.

Tista beračija, katero ima kmetijska družba, se torej ne bo skupaj spravila, ampak naredilo se bo le toliko — dolga.

S tem je povedano vse. Snovanje velikih podjetij na taki podlagi je lahkomiselnost, ki se utegne tako bridko maščevati, kakor nameravana ustanovitev zavarovalnice brez kapitala, kateri zavarovalnici ne more biti sojena druga usoda od one ki je zadela „banko Slovenijo“. —

Politični pregled.

Državni zbor je imel sejo v ponedeljek. Razpravljalo se je o predlogu Daszynskega, naj se odpravi § 14. in o predlogu levičarskih strank, naj se nadalje utesni poraba § 14. Nemški govorniki so zbežali. Govoril je tudi češki poslanec Stranski, ki je ožigosal Bärnreitherja, kateri je kot minister podpisal 13 naredeb, izdanih s § 14. med tem ko sedaj zahteva odpravo § 14. Na to je čital Clary izjavo, da vlada ne misli na odpravo § 14. in tudi glede utesnitve se ne more izreči, ker ne ve, v koliko naj se poraba § 14. utesni. Izjava je bila očitno dogovorjena z levičarskimi strankami. Dotična akcija Nemcev je bila le sleparjenje. Zatem je bilo glasovanje o nujnosti socialnodemokratskega predloga. Vse stranke so glasovale za nujnost, izvzemši Lahe ter nemško-liberalne veleposestnike. Fuchs je odredil glasovanje po imenih pri katerem se je izkazalo, da je dvetretinjska večina za predlog, toda pri glasovanju o meritorni vsebini, ni dobil predlog večine. Predlog glede utesnitve porabe § 14 se je odkazal osek 48 članov.

Po volitvi delegacije. — Cesar je poslal vitezu Jaworskemu brzojavko, vsled česar smatrajo desničarski listi desnico za legalno večino; s tem je tudi zadana nova blamaža Claryju. Levičarji hočejo dobiti protiuslugo, ker niso volitve obstruirali. Desnica je izkazala levici mnogo uslug, a kaj je dobila zato? Odpravo jezikovnih naredb. in ustavilo se je nemško ministrstvo, da razbije slovansko večino! — Delegaciji se snideta proti koncu tega meseca. Vzrokom tako poznemu zasedanju delegacij, da hočeta obe vladi, da se kvotni delegaciji sestane čim preje in poskusita rešitev kvotnega vprašanja. Nadalje je vzrok odgoditve delegacijskega zasedanja želja ogrske vlade, da se ji dovoli proračunski provizorij, radi katerega so imeli v parlamentu že dvakrat obstrukcijo, Széll pa se hoče temu počenjanju izogniti.

Kontrolni shod. — Te dni se je pri dvornem dinnerju v Budimpešti govorilo tudi o najnovejšem jezikovnem prepiru pri kontrolnih shodih. Cesar je omenil posl. Gajariju, da je čudno, kolika zmešnjava je nastala pri kontrolnih shodih. Cesarju se zdi, da je vsled takih pojavov enotnost avstro-ogrske armade v nevarnosti. Posl. Gajari je odgovoril na to, da bodo delali Ogrji na to, da se nemški armadni jezik ohrani za vojaštvo vseh narodov. „Neue Freie Presse“ so raduje te cesarjeve opombe ter dolži Čehe, da so oni zanesli to jezikovno vprašanje tudi mej vojaštvo. Kje je torej tista zajamčena enakopravnost § 19. drž. temelj. zakonov?

Razpor mej nemškimi strankami. — Vse nemške stranke so site poveljništva Wolfvega. Wolf je očital dr. Nitzseheju, da se je udeležil volitev delegacij. Toda nemški poslanci, ki so bili izvoljeni, da delajo resno, ne blazno politike, so složni v tem, da so dolžni svoji časti, zavrniti Wolfa v svoje meje. To se je, upamo, danes že storilo na zadosten način. — Kakor znano, je nemška narodna stranka proti Wolfovim impertinencam energično protestirala. Ker je tudi nem. napredna stranka velika nasprotnica prepotentnih Schönerer-